

заходів з енергозбереження міжнародними фінансовими організаціями. Визначено роль фінансування МФО заходів енергозберігаючої політики у вирішенні макроекономічних проблем України та підвищення конкурентоспроможності економіки.

Ключові слова: політика енергозбереження, міжнародні фінансові організації, енергетичні ресурси, енергоефективність.

РЕЗЮМЕ

Обоснована необхідність активизации политики энергосбережения. Исследовано состояние и структура финансирования мероприятий по энергосбережению международными финансовыми организациями. Определена роль финансирования МФО мероприятий политики энергоэффективности в решении макроэкономических проблем Украины и повышении конкурентоспособности экономики.

Ключевые слова: политика энергосбережения, международные финансовые организации, энергетические ресурсы, энергоэффективность.

SUMMARY

The necessity of activation of energy efficiency policy reasonable. The state and structure of financing of measures are investigational on an energy-savings by international financial organizations. The role of financing by international financial organizations of measures of energy efficiency policy certain in the decision of macroeconomic problems of Ukraine and increase of competitiveness of economy.

Keywords: policy of energy-savings, international financial organizations, power resources, energy efficiency.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Гриняев С.Н., Фомин А.Н фундаментальные причины и сущность текущего кризиса. Аналитический доклад. // Центр стратегических оценок и прогнозов – М., 2010. – С. 36 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.csef.ru.
2. Енергоефективність як ресурс інноваційного розвитку: національна доповідь про стан та перспективи реалізації державної політики енергоефективності у 2008 році / С.Ф. Єрмілов, В.М. Геєць, Ю.П. Яценко, В.В. Григоровський, В.Е. Ліп та ін. – К., НАЕР. 2009. – 93с.
3. World energy outlook 2010. Основные положения. – С. 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oecd/iea, 2010 www.iea.org>.
4. Sustainable energy initiative: phase 2 (2009-11) // European bank for reconstruction and development. – May 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebrd.com/se>
5. Energy efficiency in Ukraine Sector factsheet. // EBRD [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebrd.com/energyefficiency>
6. Cornillie J., Fankhauser S. The energy intensity of transition countries // Working paper EBRD. –No. 72. – 2002.
7. Офіційна Інтернет сторінка світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTENERGY2/0_menuPK:4114636~pagePK:149018~piPK:149093~theSitePK:4114200,00.html
8. Офіційна Інтернет сторінка НЕФКО. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nefco.org.
9. Механізми фінансування заходів з енергозбереження / Київський міжнародний енергетичний клуб // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://qclub.org.ua/energy_issues/energy_saving/policy/
10. Галюк І.Б. Політика енергоефективності як основа соціально-економічного розвитку держави // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – с.80–83.
11. Рябчин А. Напрями енергоефективного розвитку країн в системі сталого розвитку світового господарства // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. –№4. – 2010. – С.304-307.

УДК 330 (477)

ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Бережна О.О., к.е.н., Бердянський державний педагогічний університет

Глобальний інноваційний розвиток на сучасному етапі характеризується низкою докорінних змін, а саме: зростають темпи інноваційних процесів, скорочуються темпи створення інновацій, збільшується кількість розробників та споживачів інноваційного продукту, розширюються функції та змінюються відносини між учасниками інноваційної діяльності. Проблема побудови інноваційної моделі економіки держави є актуальною в умовах глобалізації та у світлі прагнення України зайняти достойне місце у складі сучасної розвинутої Європи, внести вагомий внесок у розвиток світової науки.

Інноваційна система України на даному етапі розвитку узагальнює світовий науково-практичний досвід, накопичує та аналізує інформацію щодо можливості використання програм інноваційного розвитку закордонних країн з усталеною ринковою економікою. Сучасні дослідники, аналізуючи нові тенденції

інноваційного розвитку вказують на безумовну взаємодію держави, науки та бізнесу, як запоруку ефективного сталого інноваційного процесу. [1, 2]

У системі інноваційного розвитку ключова позиція має відводитись науковим інституціям, що формують нові знання. Поєднання науки, практики та державної підтримки створюють фундамент для інноваційного розвитку. У такій системі держава вже не може відігравати провідну роль, оскільки сама по собі вона не здатна створювати знання. Україні, як і іншим країнам пострадянського простору притаманна певна специфіка, у відповідності до якої основний обсяг досліджень фундаментального характеру припадає на науково-дослідницькі інститути, а не на вищі навчальні заклади, як у більшості розвинутих країн. Університети (ВНЗ) здійснюють підготовку кадрів, в тому числі і вищої кваліфікації, при недостатньо потужній науковій базі та доволі низьких масштабах фінансування науково-дослідницької діяльності. Проблемним виглядає вирішення завдання створення відповідної інфраструктури для сприяння розвитку зв'язку між наукою та бізнесом через недостатність наукового потенціалу та молодих кадрів (часто з причини їх незацікавленості).

Таблиця 1

Науковий потенціал України*

	2000 р.	2005р.	2009 р.	2010 р.
Кількість організацій, що виконують наукові дослідження і розробки	1490	1510	1340	1303
Чисельність науковців, осіб	120773	1055112	92403	89534
Чисельність докторів наук в економіці України, осіб	10339	12014	13866	14418
Чисельність кандидатів наук в економіці України, осіб	58741	68291	81169	84000

* Розроблено за даними Державної служби статистики України

Як видно з таблиці 1, кількість організацій, що виконують наукові дослідження і розробки має тенденцію до зменшення, за виключенням 2005 р., коли спостерігалось незначне її збільшення. Чисельність науковців також має тенденцію до зменшення (за виключенням 2005 р.), і в 2010 році порівняно з попереднім 2009 роком зменшилась на 2869 осіб. Чисельність же осіб з науковими ступенями кандидата і доктора наук поступово збільшується. Наприклад, чисельність дослідників у сфері науки і техніки у Німеччині у 2000 році становила 257,9 тис. осіб, у 2005 році – 272,1 тис. осіб, у 2010 році – 286,0 тис. осіб; у Франції відповідно – 172,1 тис. осіб, - 204,5 тис. осіб, - 223,8 тис. осіб; у Росії відповідно – 506,4 тис. осіб, 464,6 тис. осіб, - 462,1 тис. осіб. Як бачимо, провідні країни Європи поступово нарощують свій науковий потенціал, країни ж пострадянського простору, як Україна і Росія – зменшують. Це пояснюється, зокрема, кризовими явищами в перехідних економіках та тривалими періодами нестабільності в усіх сферах суспільно-політичного та економічного життя пострадянських країн, що стали на шлях ринкових перетворень.

Таблиця 2

Обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт*

	2000 р.	2005р.	2009 р.	2010 р.
Фундаментальні дослідження, млн. грн.	266,6	902,1	1916,6	2188,4
Прикладні дослідження, млн. грн.	436,7	708,9	1412,0	1617,1
Розробки, млн. грн.	1106,3	2406,9	4215,9	5037,0
Науково-технічні послуги, млн. грн.	168,8	800,7	1109,2	1024,6
Всього у фактичних цінах, млн. грн.	1978,4	4818,6	8653,7	9867,1
Питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП, %	1,16	1,09	0,95	0,90

* Розроблено за даними Державної служби статистики України

Основою впровадження інновацій в ринковій економіці є конкуренція підприємств, зацікавлених у виживанні, розширеному відтворенні та встановленні стійкої позиції в конкурентних умовах. Рушійним мотивом цього процесу є отримання надприбутку та підвищення конкурентоспроможності. Підприємства, впроваджуючи інновації тимчасово стають монополістами на їх використання, захищені комерційною таємницею або патентом, що забезпечують їм отримання надприбутку і конкурентні переваги до моменту широкого розповсюдження.

У трансформаційних економіках специфіка формування інноваційних систем полягає в тім, що вони вже при зародженні мають вмонтовуватись у глобальну систему інновацій. Уряди країн з перехідною економікою можуть сприяти створенню власної інноваційної системи, але членство в глобальних ринках змушує державу і бізнес приймати участь у технологічній гонці з розвинутими країнами. Саме глобальний ринок здійснює відбір конкурентоздатних технологій, через це формування власної інноваційної системи держави може прискорюватись або уповільнюватись.

Забезпечення сталого економічного розвитку можливе лише при проведенні активної інноваційної політики за умови врахування як інтересів суб'єктів цього процесу так і усвідомлення ними відповідальності за долю держави та її місце у світовій співдружності. В державному регулюванні інноваційної діяльності важливе місце відводиться формуванню інноваційної політики, а також визначенню шляхів її реалізації. Однією із основних складових інноваційної політики є вибір пріоритетів та стимулювання конкретних напрямів наукових

досліджень, створення на їх основі нових технічних систем і технологій, оновлення виробничого потенціалу, випуску нової конкурентоспроможної продукції. [3]

Таблиця 3

Впровадження інновацій на промислових підприємствах України*

	2000 р.	2005р.	2009 р.	2010 р.
Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	14,8	8,2	10,7	11,5
Впроваджено нових технологічних процесів, процесів	1403	1808	1893	2043
У т. ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	430	690	753	479
Освоєно виробництво інноваційних видів продукції, найменувань	15323	3152	2685	2408
З них нові види техніки	631	657	641	663
Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %	6,8	6,5	4,8	3,8

* Розроблено за даними Державної служби статистики України

Формою створення економічно вигідних умов для участі наукових інституцій та підприємств в розробці принципово нових технологій, техніки та матеріалів є державне замовлення та державна контрактна система. Сфера відповідальності держави, особливо на початковому етапі створення інноваційної системи, суттєво розширюється, хоча й бюджетні можливості підтримки розвитку науки, зокрема фундаментальної, скорочуються. У табл. 4 представлено обсяг коштів що витрачаються на здійснення інноваційної діяльності в Україні у порівнянні за 2000, 2005, 2009, 2010 рр. за джерелами фінансування. Як видно з таблиці 4 фінансування інноваційної діяльності за рахунок державного бюджету в Україні має найменшу питому вагу серед інших джерел фінансування.

Таблиця 4

Джерела фінансування інноваційної діяльності*

	2000 р.	2005р.	2009 р.	2010 р.
Фінансування інноваційної діяльності власним коштом підприємств, млн. грн.	1399,3	5045,4	5169,4	4775,2
Фінансування інноваційної діяльності за рахунок державного бюджету, млн. грн.	7,7	28,1	127,0	87,0
Фінансування інноваційної діяльності за рахунок іноземних інвесторів, млн. грн.	133,1	157,9	1512,9	2411,4
Інші джерела, млн. грн.	217,0	520,2	1140,6	771,9
Загальна сума витрат, млн. грн.	1757,1	5751,6	7949,9	8045,5

* Розроблено за даними Державної служби статистики України

Структура витрат на дослідження та розробки за джерелами фінансування є яскравим показником стану інноваційної системи держави (табл. 5). В Україні значно нижчим, порівняно з іншими країнами, є відсоток фінансування інноваційних розробок за рахунок державного сектора. Частка фінансування досліджень та розробок за рахунок іноземних джерел говорить про недостатню зацікавленість іноземних інвесторів та недосить привабливий інвестиційний клімат.

Таблиця 5

Структура витрат на дослідження та розробки за джерелами фінансування в 2010 році (у відсотках до підсумку)

	Німеччина	Росія	Україна	Франція
Державний сектор	27,8	62,6	1,1	38,4
Підприємницький сектор	68,0	29,4	59,4	52,4
Іноземні джерела	3,8	7,3	29,9	7,0
Інші джерела	0,4	0,7	9,6	2,2

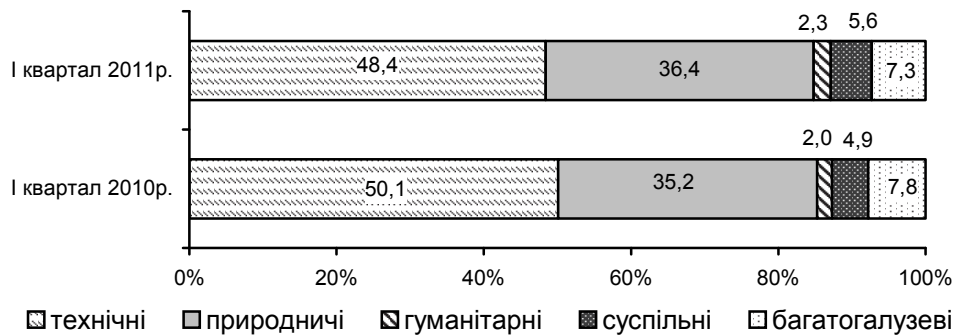
У січні-березні 2011р. наукові та науково-технічні роботи (далі – ННТР) виконували 1174 організації та підприємства України. Число штатних працівників в них становило 136,7 тис. осіб, що на 3,5% менше відповідного періоду минулого року; чисельність безпосередніх виконавців ННТР (дослідників, техніків та допоміжного персоналу) становила 112,1 тис. осіб. [6]

Розподіл працівників наукових організацій за категоріями персоналу

	I квартал 2010р.			I квартал 2011р.		
	Усього, осіб	З них мають науковий ступінь		Усього, осіб	З них мають науковий ступінь	
		доктора наук	кандидата наук		доктора наук	кандидата наук
<i>Усього</i>	141632	4543	16698	136730	4582	16617
дослідники	73477	4539	16612	71181	4574	16532
техніки	16315	2	21	15466	1	21
допоміжний персонал	26227	2	44	25450	4	44
інші	25613	–	21	24633	3	20

Зберігається тенденція щодо зростання питомої ваги фахівців з науковими ступенями як у загальній чисельності працівників наукових організацій (з 15,0% у I кварталі 2010р. до 15,6% у I кварталі 2011р.), так і дослідників (відповідно 28,8% та 29,8%).

Розподіл числа виконавців ННТР за галузями наук, %

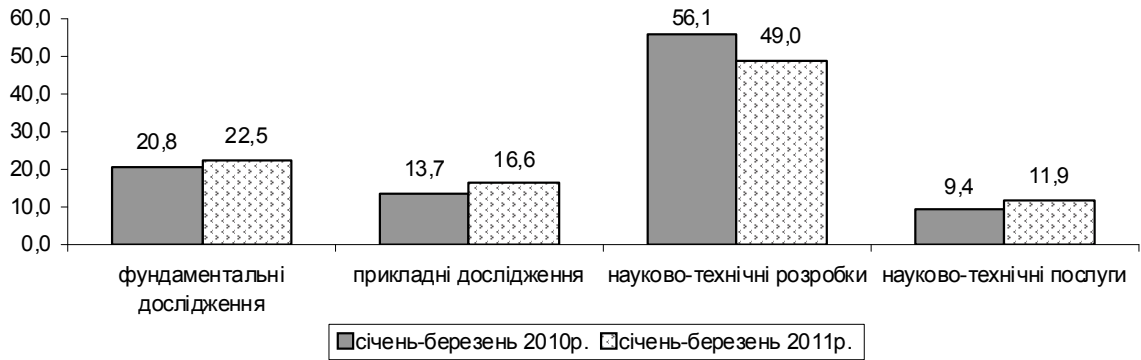

За секторами економіки чисельність штатних працівників розподілялась наступним чином: 46,2% – у державному секторі, 46,9% – у підприємницькому, 6,9% – у секторі вищої освіти; в приватному неприбутковому секторі працювало лише 4 особи. Розподіл загального обсягу витрат на виконання ННТР власними силами організацій за видами витрат та секторами економіки у I кварталі 2010р., тис. грн.

	Усього	У тому числі за секторами			
		державний	підприємницький	вищої освіти	приватний неприбутковий
Загальний обсяг витрат	2107195,5	786590,4	1199868,1	120687,8	49,2
витрати на оплату праці з них	1073172,8	472237,9	515257,0	85646,6	31,3
витрати на оплату праці виконавців досліджень і розробок	861669,8	392309,3	413127,5	56213,5	19,5
інші внутрішні поточні витрати	1009698,8	308513,8	667280,1	33887,0	17,9
капітальні витрати	24323,9	5838,7	17331,0	1154,2	–
Фінансування загального обсягу витрат за кошти держбюджету	781211,0	609510,9	98911,4	72788,7	–

У звітному періоді витрати вітчизняних організацій на виконання ННТР власними силами становили 2107,2 млн.грн. проти 2020,5 млн.грн. у відповідному періоді 2010р., у т.ч. на оплату праці виконавців досліджень і розробок – 861,7 млн.грн. проти 772,3 млн.грн. (відповідно середня заробітна плата зросла з 2271 грн. до 2622 грн.), капітальні витрати – 24,3 млн.грн. (у I кварталі 2010р. – 13,5 млн.грн.). Частка фінансування витрат на виконання ННТР за рахунок державного бюджету складала 37,1%, що на 2 в.п. більше порівняно з I кв. 2010р.

У січні-березні 2010р. обсяг виконаних ННТР становив 2296,4 млн.грн., у т.ч. фундаментальних досліджень – 516,9 млн.грн., прикладних – 380,5 млн.грн. науково-технічних розробок – 1124,7 млн.грн. (проти відповідно 2262,8 млн.грн., 470,4 млн. грн., 311,0 млн.грн. і 1269,4 млн.грн. у I кв. 2010р.). При цьому, співвідношення фундаментальних, прикладних досліджень, науково-технічних розробок та науково-технічних послуг дещо змінилося в бік збільшення виконаних фундаментальних та прикладних досліджень: 23:17:49:12 (у I кварталі 2010 року відповідно 21:14:56:9).

Розподіл обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт за видами робіт, %

Інноваційна політика та науково-технічна діяльність, підтримка окремих видів науково-дослідницької роботи керуються численними державними та недержавними комітетами, агенціями тощо, проте координація між ними розвинута слабо. Найчастіше у складі таких організацій перебувають представники, що лобіюють власні або замовні інтереси, згідно з якими і відбувається розподіл пріоритетів, державної підтримки, фінансування та стимулювання, що не дозволяє досягти якісної розвинутої ринкової конкуренції.

Таблиця 7

Інноваційна активність вітчизняних підприємств*

	2000 р.	2005 р.	2009 р.	2010 р.
Питома вага підприємств, що займались інноваціями, %	18,0	11,9	12,8	13,8
Загальна сума витрат, млн. грн.	1760,1	5751,6	7949,9	8045,5
у тому числі:				
Придбання зовнішніх знань, млн. грн.	72,8	243,4	115,9	141,6
Придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, млн. грн.	1074,5	3149,6	4974,7	5051,7
Дослідження і розробки, млн. грн.	266,2	612,3	846,7	996,4

* Розроблено за даними Державної служби статистики України

Об'єктивною необхідністю у сучасному глобалізованому світі та в умовах стрімких темпів розвитку технологій є підвищення інноваційної активності економіки країни та підприємств. Судячи з даних таблиці 6, можна зробити висновок, що ця необхідність усвідомлюється вітчизняними підприємствами, але кризові явища, що спіткали українську економіку за останні роки, не дозволяють достатньою мірою розвинути темпи інноваційної активності для ефективного конкурування.

Створення ринкових інноваційних систем у країнах з перехідною економікою має відбуватись за такими напрямками:

- організація механізмів та створення умов для розповсюдження та суспільного визнання необхідності проведення політики х розвитку інноваційної економіки;
- забезпечення механізмів комерціалізації знань, включно з трансфером їх у нові галузі використання;
- створення інформаційної бази нових знань з доступом для практичного використання всіма зацікавленими суб'єктами.

РЕЗЮМЕ

У статті розглянуто показники інноваційного розвитку на сучасному етапі та проблему побудови інноваційної моделі економіки держави, що є актуальною в умовах глобалізації та у світлі прагнення України зайняти достойне місце у складі сучасної розвинутої Європи, внести вагомий внесок у розвиток світової науки.

Ключові слова: інноваційна модель розвитку держави; інноваційна політика; інноваційна активність економіки держави; науково-технічна діяльність.

РЕЗЮМЕ

В статье рассмотрены показатели инновационного развития на современном этапе и проблема построения инновационной модели экономики государства, которая является актуальной в условиях глобализации и в свете стремления Украины занять достойное место в составе современной развитой Европы, внести весомый вклад в развитие мировой науки.

Ключевые слова: инновационная модель развития государства; инновационная политика; инновационная активность экономики государства; научно-техническая деятельность.

SUMMARY

In article indicators of innovative development at the present stage and a problem of construction of innovative model of economy of the state which is actual in the conditions of globalisation and in the light of aspiration of Ukraine to take a worthy place as a part of modern developed Europe are considered, to bring the powerful contribution to development of a world science.

Keywords: Innovative model of development of the state; the innovative policy; innovative activity of economy of the state; scientific and technical activity.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Інноваційне законодавство України / За ред. В.Костецького, В.Л.Рижова. У 3-х т. Т. 1. – К.: Укр. держ. іннов. комп., Ін-т законодав. передбач. і прав. експерт., 2003.
2. Мельник Л.Г. Экономика развития: Уч. пособие. – Сумы: Изд-во «Универ. книга», 2000.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Стат. зб. – К.: Держкомстат України, 2009.
4. Соловьев В.П. О некоторых противоречиях в системе законодательного обеспечения развития инновационных структур в Украине // Проблемы науки. – 2005. - № 3. – С. 7-14.
5. www.ukrstat.gov.ua Веб-сайт Держкомстату України.

УДК 338**ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ ЕКОЛОГО-ІННОВАЦІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ**

Білик О.С., аспірант Бердянського державного педагогічного університету

Постановка проблеми. Перехід України до ринкової економіки вимагає радикальних змін існуючого механізму формування раціонального використання й охорони природних ресурсів. Ці зміни спрямовані на докорінну перебудову відносин використання природних ресурсів і полягають у створенні системи сталого розвитку економіки.

Варто відмітити наукові підходи до визначення стратегічних цілей та пріоритетних напрямів регіональної екологічної політики в контексті динаміки трансформаційних процесів в Україні. Як стратегічні цілі розглядаються: екологізація виробництва і всієї системи господарювання; екологізація свідомості населення; екологізація управління. В основі ж визначення пріоритетних завдань має бути покладена об'єктивна оцінка реальних можливостей вирішення екологічних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема створення та функціонування економіки еколого-інноваційного типу присвячено багато публікацій як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, серед яких Бистряков І.К., Галиці І., Довгий О., Кудров В., Новицький В.С., Шевченко О., Щедровицький П.Г. та інші.

Виділення невирішеної проблеми. Сучасна трансформація економіки України, інвестиційні процеси залишаються нескерованими з боку ресурсних стратегій. У економічній сфері переважають корпоративні інтереси. Інтереси ресурсної бази регіональної економіки залишаються неврахованими. Колосальні засоби, необхідні для санації природних територій і запобігання надходження в них забруднюючих речовин, неможливо виділити з державного бюджету. Рішення проблеми бачиться у формуванні діючої економіко-екологічної політики відповідних механізмів прийняття господарських рішень на різних рівнях.

Мета статті. Метою пропонованої роботи є розробка наукових методологічних та методичних засад механізму раціонального природокористування в Україні. Особливістю такого обґрунтування є врахування як особливостей перехідного періоду в економіці, так і відмінностей природно-ресурсного потенціалу, техногенного навантаження території.

Результати дослідження. Інтенсивний розвиток економіки як єдиної системи на основі залучення в господарський обіг значних об'ємів природних, трудових ресурсів привів до деградації екологічних систем та екологічної кризи. Це сприяло зміні ролі природокористування в сучасному світі в досягненні сталого розвитку та значення екологічної складової в економіці.

Входження економіки України в систему ринкового характеру характеризувалось надзвичайно складним екологічним становищем, породженим неефективним матеріало- та енергоємним виробництвом, екстенсивним сільським господарством, катастрофою на Чорнобильській АЕС, відсутністю оптимальної управлінської структури природоохорони. Все це зумовило нераціональне використання природних ресурсів, зростання техногенно-екологічного навантаження на довкілля, неоптимальне розміщення продуктивних сил. Тому проблема екологізації суспільного відтворення в умовах ринкової економіки є надзвичайно актуальною і вимагає теоретичного аналізу та розробки практичних рекомендацій по удосконаленню наукового забезпечення еколого-економічних взаємозв'язків [1].

Саме тому завдання гарантування екологічної безпеки як невід'ємної складової безпеки соціально-економічної мають бути чітко сформульовані і в розгорнутому концептуальному вигляді, і як інтегральний елемент стратегії соціально-економічного розвитку. З огляду на це, можна погодитися з авторами Стратегії